

Жарко Миленковић

ВРТЛОГ ОД РЕЧИ, СНОВА И СТРАСТИ

Драган Јовановић Данилов, *Симетрија врџлога*,
Културни центар Новог Сада, Нови Сад, 2014.

Човек је биће које говори, које сања и које воли (секс). Најновија песничка књига једног од најбољих савремених српских песника Драгана Јовановића Данилова, симболичног наслова *Симетрија врџлога*, на већ потврђен Даниловљев начин певања, поетички обрађује управо ове три особине човека – да говори, сања и да воли (секс), као три битне идентитетске чакре човека (песника).

Даниловљева оптерећеност стварањем у овој збирци налази свој потпуни поетички излаз. Он, опонашајући Бога, који је ни из чега, само речју („У почетку беше реч.“) створио свет, бива демијург, који жели да створени свет поново створи. Схватајући да је реч једино што има, почиње игру стварања, пуну успона и падова. Вере и атеизма. Чини нам се да је читава збирка грађена на потврђивању и негацији, на контрадикторности. Да је ово збирка песама неког другог аутора, а не Данилова, помислили бисмо да је то скуп песама које је тај неки песник написао, сабрао и објавио без превеликог старања о складу и целини збирке. Међутим, Данилов то свесно, намерно ради, обликује књигу (вртлог) која је „ни овде, ни тамо“ покушавајући да објасни где је човек, где је он (песник) у свему томе. Да ли је човек заиста неко ко може да бира или једноставно мора да узме оно што му са намеће? Човек је увек негде по средини („мера свих ствари“, зар?), поприште свих сукоба (добра и зла), растрзан између радости и патње, неко ко је ту од данас до сутра. Због тога је и ова збирка сва по средини, управо због човекове (песникове) неприпадности (отуђења).

Ни речи код Данилова нису више формула за искупљење и прочишћење, већ и оне играју двојаку улогу. И оне су у контрадикцији, зависно од песниковог положаја. Тако имамо две врсте речи у Даниловљевој збирци *Симетрија вртлога*: речи које значе живот, начин и смисао живота и речи које значе терет и тешкоћу. Погледајмо следеће стихове:

„Као кртица, копам ходнике у језику:
тек понекад изађем на ваздух, дрхтим,
растрзан сам, и то је једино стање
у којем сам суверен.“

(„Симетрија вртлога“)

Они означавају песника, који је са речима „свој на своме“ и коме су речи начин и смисао живота.

У стиховима песме која следи после ове, а носи наслов „Чишћење од речи“, видимо сву тешкоћу и сав терет који речи представљају, борбу између стварања и рушења:

„Не радим са речима, ја се од њих чистим.
пишем зато да се не узносим изнад других.
А кад делим милостињу, себи је делим.
Тек да се скупи нешто у шешир.

Речи су преслабе за оно што им се поверава.“

Одједном се вера у моћ и снагу речи изокреће у потпуно неверовање и пад у очајање, услед схватања да речи не значе ништа и да, упркос жељи свога творца, неће променити ништа. Речи постају само средство за исказивање немоћи и ништавности лирског субјекта:

„Курва има свој тротоар,
а ја речи како бих описао
своје тачно безнађе.“

(„Пси ноћу лају на караване“)

У овим стиховима изражени су сва песникова безвредност и очајање. Курва поседује нешто (свој тротоар), са кога ће је неко одвести можда у лепши и бољи живот, али тротоар је нешто што засигурно поседује, и ту је суверена, а песник има речи, и то само за описивање свог безнађа. Шта ће се десити када не буде имао речи, познато је, неће имати ништа, нити ће имати где да се врати јер неће знати: „Да ли је мој град тамо одакле сам отишао / или тамо куда сам се запутио?“. А да је песма само једна обична лаж сведоче стихови: „У песми, заправо, нема речи! / Ништа није недостижно тишини.“ („Зашто песма нема речи“).

У том свеопштем хаосу од речи и у вези са њима запитаности над смислом живота и човековим идентитетом у свету који је постао до крајњих граница нехуман, питање значаја песме и Хелдерлиновог „Чему песници у оскудно време?“ је једно од врло битних, стога нимало није случајан мото збирке: „Чини се да је, као и круг, идентитет / мапа

без територије. Колико нам / идентитета може бити приписано? / Колико променљивих варијација / наших фото-робота живи / ван нас, у мислима наших саговорника?“ (Тијана Којић). Стога ће, упркос потпуној резигнираности човека (песника) и њеној узалудности, песма остати његов трајни идентитет.

Проблем човековог идентитета у *Симетрија вртлога* изражен је и кроз мотив огледала, које је овде симбол несагледивости, а да би упознао себе, човек мора разбити огледало, јер је: „У огледалу неко ко је присиљен / да личи на мене“. Али огледало ће у овој поезији постати и симбол надмоћи женског принципа над мушким принципом (видети песму: „Кћери пред огледалом“).

Песник је биће које сања, које живи у сновима, а снови су место где почиње песма:

„То је оно време кад се дан претапа
у ноћ и ништа се око мене више не таласа;
тад слутње и привиђења стану затезати
своју невидљиву ужад, а моја писаћа
машина намах ме претвара у пијанисту.“

(„Химна сумраку“)

Снови су место где се човек (песник) осећа слободно, где суверено влада над свиме, место у коме се потврђује његов идентитет, место где су речи и песник једно исто:

„Буђење је реч за оно што ми се дешава
кад утонем у дубок сан: не постојим кад
нисам у облацима: кад сам мудар све ми
измиче из руку.“

(„Кавез“)

Смрт је налик сну, а песник је опседнут самоубиством, као највећом написаном песмом:

„Готово да нема дана а да припадници
речне полиције не изваде из вртлога
неког ко је одлучио да се својевољно
пробуди из живота.“

(„Вртлог“)

Еротски мотиви и жена као њихово централно место заузимају и у овој Даниловљевој збирци значајно место. Иако у овој збирци прво упадају у очи стихови са јасном асоцијацијом на секс, у овом мотиву присутно је још једно идентитетско питање човека (мушкарца, песника): вечита борба мушког и женског принципа, као у поменутој песми „Кћери пред огледалом“. Док је идентитет мушкарца, дубоко у њему самом, а не у његовој спољашњости која се може видети у огледалу, идентитет жене је у њеном спољашњем изгледу. Мушкарац не може

дуго да издржи пред огледалом, жене пред њим проводе сате и сате. Страх од гашења мушкости је велико оптерећење за мушкарца, она је гора и од смрти: „Нисам још умро, / а застава ми је на пола копља!“ („Шта сам хтео да ти поверим, а нисам ти поверио, Салма Хајек“). Упркос свему овоме, жена је још једина утеха и нада у овом свету који неуморно срља ка пропасти. Жена и секс се појављују као потврда идентитета човека (песника): „Иза њих седе наге жене, једини песници / које још читаш с религиозним / оптимизмом.“ („Далеки, топли прозори“). Секс се у овим песмама уздиже до врховног начела и смисла постојања, као у следећим стиховима:

„ништа што постоји
није достојно јебања: јебање је боље од сна,
јоге и од молитве.“

(„Када сам први пут стигао у Келн“)

Насупрот тмурним и тешким питањима која намеће и обрађује, ова Даниловљева књига постиже поетски склад и врцавост, а секс, као игра мушкарца и жене, описан је готово радичевићевски у песми: „Срце је у зечићу, зечић је у трави“, а нарочито у последњој строфи (песма обједињује неколико важних мотива ове збирке, те стога није само врцава):

„Срце је у зечићу, зечић је у трави,
скакуће и, долично свом рангу,
нама, који вероватно мислимо да нисмо
добро чули, поручује да се јебемо.“

Покушали смо да одгонетнемо вишезначност *Симетрије врџлога* и оно што стоји иза ових речи, свесни и да „али ако нешто много значи, није добро“ („Јутарња песма са железничке станице у Пожеги“).